

L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2016

Introducció

BERNAT ALBAIGÉS
I FRANCESC PEDRÓ
(DIRECTORS)

Introducció

Bernat Albaigés i Francesc Pedró

[a Bernat Albaigés i Francesc Pedró, dirs., *L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2016*, pàgines 13-27]

Parlar de la crisi ja no és notícia, sobretot ara que es comencen a veure tant en les dades econòmiques com laborals unes indicacions que el pitjor, en termes generals, ja ha passat, i que comença a albirar-se una recuperació a Catalunya. Però que la crisi no sigui notícia no significa que els seus efectes hagin desaparegut. Són moltes les veus que, des del principi de les retallades, van advertir dels impactes negatius que la crisi tindria no tan sols en el desenvolupament social, sinó també, de manera inextricable, en el desenvolupament educatiu del país. Ara, quan ja ha passat gairebé un decenni des que la crisi va començar, sembla un bon moment per fer balanç de tot allò que té a veure amb els impactes sobre l'educació i, al mateix temps, quan sembla que la sortida de la crisi ja es comença a percebre, per posar damunt la taula algunes consideracions sobre com encarar el futur, previsiblement en un context de revifalla del creixement econòmic.

En aquest context, l'*Anuari* té un doble objectiu: d'una banda, intenta copsar quins han estat els efectes de la crisi sobre el sistema educatiu a Catalunya, a partir notablement de l'anàlisi de l'evolució dels indicadors de l'educació ja utilitzats en edicions precedents de l'*Anuari* i altres fonts; de l'altra, presenta, des de diferents angles, perspectives alternatives sobre quines polítiques públiques en educació, en un context de recuperació econòmica, podrien servir millor l'interès de tenir una educació de qualitat, inclusiva i amb equitat, en línia amb l'Agenda

Europea i també amb els Objectius per al Desenvolupament Sostenible en l'horitzó 2030.

L'EVOLUCIÓ DE LA CRISI

Si alguna cosa caracteritza la crisi econòmica a escala internacional és la diversitat dels seus impactes i la forma com els països desenvolupats l'han encarada, tot i que durant molts anys l'accent s'ha posat en l'austeritat particularment en el context europeu. Val la pena recordar algunes dades que permeten copsar la magnitud de la crisi i el seu impacte tant a escala laboral com social, abans d'examinar com s'han articulat les respostes polítiques per combatre els seus efectes.

La primera dada que cal retenir és que la crisi, que es va iniciar el 2008, es va traduir en una reducció notable del producte interior brut de la majoria dels països desenvolupats, fins i tot en alguns amb valors negatius, i, al mateix temps, en un creixement notable de les taxes d'atur. A Catalunya l'atur va arribar a afectar, en la pràctica, una de cada quatre persones en edat laboral i gairebé un jove de cada dos, amb la qual cosa van augmentar consegüentment la vulnerabilitat social i les taxes de pobresa.

Alguns països, però, es van refer més aviat que d'altres i van aconseguir tornar a fer créixer el producte interior brut ja l'any 2011, singularment Alemanya, França i els Estats Units, tot mantenint contingudes les taxes d'atur. Des d'aleshores no han parat de créixer, tot i que a uns ritmes que no són encara els d'abans del 2008.

A Catalunya, per contra, la taxa d'atur no va començar a reduir-se fins al 2013 i continua fent-ho des de llavors, per bé que la precarietat laboral hagi augmentat i que la qualitat de les feines hagi empitjorat. Que es redueixi l'atur és, però, un símptoma que ja s'està produint una recuperació de l'activitat econòmica i que, per tant, les perspectives de creixe-

ment també dels ingressos públics haurien de millorar, com ja està succeint. De fet, l'any 2014 Catalunya ja va recuperar el nivell de creació de riquesa de l'any 2008 i, a més, el ritme de creixement de l'economia catalana durant el 2015 i el 2016 va ser un dels més ràpids en el context europeu, amb xifres superiors al 3% anual i certament per damunt de la mitjana europea. Amb aquestes perspectives de recuperació, té sentit plantejar-se com reinvertir en educació.

LES POLÍTIQUES EDUCATIVES DURANT LA CRISI: UNA PERSPECTIVA INTERNACIONAL

Òbviament, la situació de crisi per la qual ha passat Catalunya ha estat un fenomen internacional que, en matèria educativa, s'ha declinat de formes ben diferents en els països desenvolupats. Per estrany que pugui semblar, no hi ha gaire recerca empírica sobre els efectes de les crisis econòmiques en l'educació, en part perquè, almenys en el context dels països desenvolupats, la disponibilitat de dades sobre els resultats d'aprenentatge o, més en general, sobre el funcionament dels sistemes educatius, és un fenomen recent o, si més no, més recent que la darrera crisi econòmica internacional. Per tant, la major part de la recerca disponible té a veure amb les relacions entre context macroeconòmic i, sobretot, la demanda d'educació.

En qualsevol cas, el resultat final dels efectes d'una situació de crisi econòmica sobre l'educació no és indefectible. La teoria distingeix clarament entre dues diferents respostes possibles des de la perspectiva de la demanda, anomenades *efecte ingressos* i *efecte de substitució*. En primer lloc, l'efecte ingressos dona nom a l'efecte que la reducció o la volatilitat dels ingressos de les famílies té sobre la demanda d'educació, sobretot quan, o bé la provisió comporta costos de matrícula (o d'altres tipus) o bé el cost de l'escolarització és més gran que el de no ser escolaritzat (quan, per exemple, l'infant o el jove poden aportar ingressos a la família). En segon lloc, l'efecte de substitució,

ben al contrari, vol indicar el que succeeix quan hi ha una disminució del cost d'oportunitat de l'educació en un context de desocupació creixent i de salaris més baixos: augmenta la demanda d'educació. Els resultats nets de la interacció d'aquests dos efectes depenen d'una combinació de factors, incloent-hi la severitat i la durada de la crisi, les polítiques d'ajut a les famílies, les xarxes de suport socials o, fins i tot, els valors i les actituds de les famílies (que poden variar radicalment entre països).

A aquesta perspectiva centrada en la demanda, cal afegir-hi la de l'oferta, és a dir, les polítiques públiques d'educació en temps de crisi. En aquest sentit, cal distingir tres moments a escala internacional: un moment de paradoxal de creixement de la inversió pública en educació durant els primers anys de la crisi, un segon moment de reducció dràstica de la despesa i un tercer moment, en el qual estem ara, de progressiva recuperació.

El primer moment, just un parell d'anys després de l'esclat de la crisi, és un moment en el qual alguns països desenvolupats, notablement els Estats Units, no tan sols redueixen la inversió en educació, sinó que l'augmenten malgrat la crisi. La convicció darrera d'aquest augment de la inversió pública en educació, malgrat un context econòmic advers, és que aquesta estratègia és instrumental en un context de creació d'estímul per a la recuperació econòmica. La majoria dels altres països, Espanya i Catalunya inclosos, van seguir mantenint els nivells de despesa anteriors a la crisi almenys fins al 2010, probablement perquè van diferir els efectes de la crisi econòmica sobre la despesa pública conscientment i per raons polítiques, incloent-hi la incapacitat de preveure l'abast real de la crisi.

El segon moment, a partir de l'any 2010, és un moment paradoxal. És el moment en el qual més d'un terç dels països de l'OCDE redueixen la seva despesa pública en educació, malgrat que, paradoxalment, en alguns el producte interior brut tornava a créixer a poc a poc (no pas a

Catalunya ni a Espanya encara). És per això que se sol dir que els efectes de la crisi sobre l'educació es van diferir en el temps. Però no tots els països van reduir els pressupostos educatius amb la mateixa intensitat. Convé tenir en compte, però, que, a Catalunya, la crisi i les polítiques desenvolupades han tingut algunes particularitats que fan que el cas català sigui peculiar en alguns sentits, tant per comparació amb els països europeus com amb Espanya. Catalunya se situa en el conjunt de països que més ha reduït la despesa pública en educació. Concretament, en euros constants, el pressupost educatiu a Catalunya cau per sobre del 20% el 2010 (any d'inici de la davallada pressupostària). La despesa pública en educació sobre el PIB es redueix a Catalunya del 3,6% l'any 2010 al 3,3% de l'any 2012. Si bé cal tenir en compte que una part de la despesa en educació la fa l'Estat (la despesa en beques de suport a l'estudi, per exemple) i l'elevat nivell de dèficit públic de Catalunya, l'esforç públic relatiu en educació al nostre país és extraordinàriament baix i situa Catalunya a la cua dels països desenvolupats.

Aquest segon moment mereix una reflexió addicional. A primer cop d'ull és fàcil d'entendre per a tothom que una reducció dels ingressos públics es tradueixi en menys capacitat de despesa pública. Evidentment, es podria contestar que això fos així, atès que es podria canviar la fiscalitat per fer créixer els ingressos públics malgrat la reducció de l'activitat econòmica, però òbviament aquesta mesura no esperonaria la recuperació. El que és menys obvi és que les retallades no siguin proporcionals a la reducció dels ingressos, sinó que vagin molt més enllà; dit d'una altra manera, que s'aprofiti la conjuntura per tal de reduir més la despesa pública en alguns sectors i notablement en el sector educatiu. Això és el que, de fet, va passar en un bon nombre de països europeus, com Catalunya, on la doctrina de l'austeritat i de la confiança cega en l'imperatiu de la reducció del dèficit públic (cal recordar que això va comportar una modificació de la Constitució espanyola i mesures equivalents en altres països) es va traduir en el fet que la reducció de la despesa pública en educació va anar més enllà del que proporcional-

ment hauria estat necessari, si és que ho era. Concretament, entre els anys 2010 i 2012, el producte interior brut es va reduir a Espanya un 2,8%; la despesa en educació, en canvi, ho va fer un 11,7%; a Catalunya ho va fer un 14%. Aquí, com arreu, els salaris docents van servir per pagar la factura de les polítiques d'ajustament.

El tercer moment, en el qual Catalunya i Espanya van entrar a partir de l'any 2014, i en el qual ens trobem ara, és un moment de progressiva recuperació de la inversió pública en educació. Arreu, com aquí també, els principals destinataris d'aquesta reinversió són els salaris docents, malmesos durant el període de la crisi. Lentament, els països van fent que els nivells salarials dels docents, i dels funcionaris públics en general, vagin retrobant a poc a poc els valors anteriors a la crisi, tot anticipant-se així a una previsible conflictivitat laboral si això no es fes. No hi ha signes, però, que la reinversió educativa s'estigui traduint en una reconsideració de les prioritats, ni tan sols com a resultat d'una altra crisi que afecta directament els sistemes educatius d'un bon nombre de països europeus: la crisi dels refugiats.

METODOLOGIA I ESTRUCTURA DE L'ANUARI

L'*Anuari d'educació* de la Fundació es caracteritza per tenir un doble vessant. D'una banda, fa un seguiment de l'evolució de les polítiques educatives a Catalunya a través del sistema d'indicadors d'educació ja utilitzat en anteriors edicions. Això permet de posar de manifest els impactes dels canvis socials, econòmics i demogràfics sobre la demanda d'educació i, al mateix temps, els efectes de les polítiques públiques d'educació. Metodològicament, l'anàlisi és fonamentalment quantitativa, a partir de dades que provenen de fonts diverses, notablement del Departament d'Ensenyament, del Ministeri d'Educació i de l'OCDE, com també de l'IDESCAT, d'Eurostat i de diferents panells. De l'altra, l'*Anuari* sempre té un vessant més qualitatiu, en què diferents experts exposen les seves anàlisis i perspectives a partir dels seus propis treballs sobre

el sistema educatiu a Catalunya. Els especialistes se seleccionen en funció de la temàtica prioritària de l'*Anuari*.

L'evolució de l'educació a Catalunya en temps de crisi, vista a través dels indicadors

Aquest *Anuari* en particular està estructurat en tres parts, a banda d'aquesta introducció. La primera, que és la més voluminosa, està dedicada a l'anàlisi de l'evolució dels indicadors d'educació durant el període de la crisi. L'anàlisi, desenvolupada per Bernat Albaigés, codirector d'aquest *Anuari*, i per Gerard Ferrer-Esteban, permet de comprovar que el sistema educatiu català ha sofert l'impacte de la crisi tant des de la perspectiva de les condicions d'educabilitat dels infants, que s'han deteriorat, com des de la perspectiva dels efectes que les polítiques d'ajustament pressupostari han tingut sobre l'oferta educativa, notablement sobre el professorat, però també sobre l'educació infantil. És important destacar que, contràriament al que es podria esperar en aquestes condicions de crisi, els resultats de l'aprenentatge no sembla que se n'hagin ressentit en termes generals, més aviat al contrari. L'*Anuari* avança, tant en aquesta mateixa part com en les conclusions, algunes hipòtesis que podrien explicar com, en temps de crisi, els resultats del sistema poden haver millorat, però queda pendent de veure si, com molts experts creuen, els efectes negatius d'un empitjorament de les condicions d'educabilitat, començant per l'augment de les taxes de pobresa i de vulnerabilitat infantil, i seguint per la reducció d'importantes oportunitats d'exercir una acció redistributiva, notablement a partir de l'educació infantil, no es deixaran sentir fins d'aquí uns anys. Sigui com sigui, cal deixar constància de la resiliència del sistema i singularment del professorat que, en condicions pitjors que les que tenien abans, han aconseguit que els efectes no es deixin sentir i, fins i tot, que alguns indicadors importants millorin a escala internacional.

El marc legislatiu, les polítiques desplegades i el joc dels actors

La segona part de l'*Anuari* conté les aportacions de diferents experts i especialistes als quals se'ls va demanar una contribució al voltant de l'estat de l'educació a Catalunya amb un èmfasi particular en l'evolució recent tant del marc legislatiu i de les polítiques com del finançament i del joc entre els actors. L'estructura interna d'aquesta segona part s'ha configurat per tal de posar més de manifest al lector com òptiques d'anàlisi complementàries poden articular-se per tal d'enriquir la perspectiva.

Eva Izquierdo recorre, en la seva contribució, l'impacte de la LOMCE, l'LRSA i la Llei de d'estabilitat pressupostària sobre la capacitat de desenvolupar polítiques educatives a Catalunya. Mostra, especialment, que el marc legal vinculat a l'opció de polítiques d'austeritat i l'objectiu de reducció del dèficit públic com a primera prioritat han reduït la capacitat de finançar el sistema, tant a escala de Catalunya com a escala local. Però també demostra fefaentment com una part important de la conflictivitat Estat-Catalunya té una arrel fonamentalment política, i no pas administrativa, amb un efecte volgutament uniformitzador que ataca frontalment l'equilibri que el sistema escolar ha tingut fins ara en matèria lingüística o la capacitat de generar un currículum propi, més adaptat a les demandes econòmiques i socials de Catalunya.

Jordi Blanch i M. Cristina Pujol descriuen, en la seva aportació, les principals mesures de política educativa adoptades durant el període 2012-2015. En primer lloc, fan referència al desenvolupament de la LEC i a les incidències amb la LOMCE. Seguidament, exposen diferents mesures de *l'Ofensiva de país a favor de l'èxit escolar. Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya 2012-2018*, que han afectat els ensenyaments obligatoris i com han impactat en alguns centres. En tercer lloc es tracten les polítiques educatives que fan referència als ensenyaments professionalitzadors. Aquests dos àmbits són, probablement, els més

indicatius de les prioritats governamentals durant aquesta etapa, però també posen l'accent en l'agenda pendent i, en particular, en la necessitat de continuar el desplegament consensuat de la LEC.

En tercer lloc, Xavier Bonal explora les opcions explícites o implícites de política educativa que es deriven del procés de desinversió pública en educació que es va produir a Catalunya durant la crisi i ho fa per la via de la contraposició d'algunes dicotomies que ajuden a interpretar la direcció política del procés de desinversió pública; concretament: l'opció per retallades selectives o universals, el tractament de la reducció pressupostària al sector públic i al sector privat i l'opció de contraure més despesa en centres o en territoris. Més enllà, el capítol relaciona aquestes opcions polítiques amb els primers indicis dels efectes de la contenció pressupostària sobre les desigualtats educatives. En aquest sentit, considera el cas català gairebé com un cas paradigmàtic d'opcionalitat política construïda arrel de la crisi i el context d'austeritat. La crisi ha generat el que es pot considerar un «moment privilegiat» per a la introducció d'importantes variacions en la provisió, finançament i regulació de l'educació que posen de manifest opcions polítiques clares.

La darrera contribució d'aquest primer grup, feta per Isaac González Ballebò, és la més innovadora d'aquest apartat car introdueix una nova perspectiva d'anàlisi del comportament dels actors en educació a Catalunya a partir del concepte d'horitzó de millora, un conglomerat heterogeni d'idees i conceptes amb un rerefons comú. Són identificables en els discursos i les propostes de l'Administració, dels partits polítics, dels sindicats de professors, de les associacions de pares i mares, de la patronal del sector privat, dels acadèmics i de les institucions del camp educatiu català. Les interaccions entre els diferents horitzons de millora (la innovació pedagògica, la igualtat d'oportunitats i la rendició de comptes) dibuixen el mapa de les principals reivindicacions i les preferències ideològiques dels actors educatius, tot passant-les pel tamís dels seus interessos implícits i explícits, que acaben determinant les prioritats i les elisions de les seves agendes. L'anàlisi mira de respon-

dre la pregunta sobre si els horitzons de millora empenyen positivament les polítiques educatives, o si, per contra, corren el risc de transformar-se en retòriques de legitimació d'interessos corporatius, i ho fa a partir del cas particular dels debats polítics al voltant de l'autonomia escolar.

Perspectives de política educativa en el tombant de la crisi

La tercera part conté una anàlisi monogràfica que passa revista al que ha succeït, en realitat, durant la crisi, i presenta alternatives sobre com encarar-ne el tombant. I ho fa amb un èmfasi particular en l'equitat, la inclusió i la qualitat, en el sentit més ampli del terme, tot analitzant possibles opcions polítiques que eixamplen l'horitzó en proposar que, en lloc de tornar al *business as usual*, a fer les coses exactament com abans de la crisi, s'aprofiti l'avinentesa per reconsiderar opcions alternatives.

Mariona Farré i Teresa Torres examinen des d'una perspectiva econòmica les interaccions entre el sistema productiu i el sistema educatiu. En la seva contribució aborden l'impacte de la inversió en educació sobre el conjunt de l'economia catalana. Mitjançant la metodologia *input-output*, calculen els efectes directes i indirectes de la demanda final del sector educació sobre la producció, la renda i l'ocupació de l'economia catalana. A partir d'aquests efectes multiplicadors plantegen tres possibles escenaris alternatius; això és, un escenari de crisi econòmica, un escenari de recuperació econòmica i finalment un escenari des d'una perspectiva internacional en el qual, davant d'una modificació de la inversió pública en educació, seria possible comprovar els efectes macroeconòmics positius sobre la producció, la renda i l'ocupació de la resta de sectors. Així com el primer escenari ha evidenciat que el cost d'opunitat de les polítiques d'austeritat aplicades durant el període 2011-2014 ha generat un efecte directe i indirecte sobre la producció catalana de -1.200,22 ME, una pèrdua de 18.396 llocs de treball i una pèrdua de

renda de 1.009,03 ME, el tercer escenari mostra que a partir d'un volum desitjable d'inversió pública en educació a Catalunya, a l'entorn del 3,99-4,84% del PIB, que ens situaria a la mitjana de la UE-28, els impactes directes i indirectes sobre la producció, renda i ocupació podrien arribar a duplicar els que es van generar realment en l'economia catalana durant el 2011.

Xavier Martínez-Celorrio contribueix a l'anàlisi amb un text propositiu pensat per obrir debat i contribuir a una nova agenda d'inversió i canvis en clau redistributiva, en què l'objectiu central sigui produir més equitat i afeblir la influència dels factors reproductors de la desigualtat educativa. Exposa diferents enfocaments al voltant de l'equitat educativa i la capacitat equalitzadora neta de l'escola, clarificant conceptes. En segon lloc, presenta els condicionants, les prioritats i les dianes de l'equitat educativa pensades per a Catalunya, fixant com a grans objectius la reducció de l'abandonament prematur i la superació de la segregació escolar. En tercer lloc, formula mesures de canvi de tipus redistributiu per fer afeblir la influència dels factors socials externs en els resultats i les trajectòries. Per últim, exposa també mesures de canvi intern del sistema que afecten el currículum, l'estructura del sistema, l'organització de l'aula, les repeticions, la gestió de districtes educatius, les beques i el finançament equitatiu de centres basat en necessitats. La interacció entre les mesures externes i internes aquí enunciadades es traduiria en una millora de l'equitat neta del sistema.

Des de la perspectiva de la gestió pública, Eugeni Garcia-Alegre completa aquesta visió amb l'anàlisi d'algunes qüestions vitals en un context en el qual s'espera, efectivament, un augment de la inversió pública en educació. Les qüestions plantejades són: on exactament cal invertir en educació, quina és la quantitat mínima necessària requerida per les prioritats que l'agenda europea i internacional dibuixa, i, finalment, com evitar malbaratar recursos. Les prioritats que dibuixa, i de les quals estima el cost en la seva contribució, són: a) assegurar unes condicions d'educabilitat dignes; b) maximitzar el potencial i la rendibi-

litat educativa de l'educació infantil de primer cicle; c) millorar la qualitat i adequació dels processos d'ensenyament aprenentatge; i d) aprofitar l'educació no formal per afavorir la cohesió social, millorar l'autoestima de l'alumnat amb risc de fracàs i facilitar l'èxit escolar.

Aprofundint en les opcions polítiques que ultrapassen els dictats de l'austeritat, Ricard Benito i Isaac González Balletbò centren la seva anàlisi en les decisions preses davant la davallada demogràfica que, en certa forma i sense necessàriament tenir-hi una relació directa, ha acompanyat el període de crisi a Catalunya i se sentirà encara amb més força en els anys a venir. En la seva contribució mostren que les opcions que s'han pres encarnen una particular comprensió del paper que han de tenir el sector públic i el sector privat concertat en el mapa escolar català, no necessàriament verbalitzada. En concret, argumenten que la política de seguiment de la demanda, amb les característiques que pren a Catalunya, pot acabar tenint un triple efecte: concentrar més tancaments en la xarxa pública que en la privada, afavorir el tancament sistemàtic de les escoles que van escolaritzant la població més en desavantatge fins a generar-ne una concentració «densa» i, per últim, debilitar les escoles concertades que atenen, sobretot, població de classe treballadora.

Tanca aquesta tercera part la contribució de Ferran Mañé, centrada en la formació professional. En el seu capítol contextualitza quin rol pot tenir la formació professional com a mecanisme de capacitació laboral dels individus i analitza l'evidència empírica disponible sobre l'eficiència dels diferents dissenys institucionals de la formació professional, amb l'objectiu de discutir la superioritat associada a la formació dual. Addicionalment, fa un exercici similar respecte a l'impacte d'introduir un sistema de rendiment de comptes en els centres de formació com a motor de millores en la seva activitat i discuteix, en darrera instància, les possibilitats i potencials efectes beneficiosos d'introduir un sistema de rendiment de comptes sobre el sistema de la formació professional dual a Catalunya.

Conclusions i propostes per a l'agenda política

Finalment, l'*Anuari* conté un capítol de conclusions i propostes en el qual se sintetitzen els resultats d'aquestes anàlisis de manera que s'obtingui un relat consistent, basat en les evidències disponibles, del que ha passat, de la bondat d'algunes polítiques de llarg recorregut que s'han seguit i dels riscos existents amb algunes estratègies en particular que s'han adoptat durant el període d'ajustament pressupostari. Al mateix temps, s'ofereixen algunes consideracions que haurien de permetre orientar les discussions que els actors del sistema ja han començat a tenir sobre com encarar el moment de recuperació econòmica que ja s'albira, de manera que el sistema progressi en qualitat, inclusió i equitat en línia amb l'agenda internacional d'educació.

Índex

INTRODUCCIÓ. <i>Bernat Albaigés i Francesc Pedró</i>	13
L'evolució de la crisi	16
Les polítiques educatives durant la crisi: una perspectiva internacional	17
Metodologia i estructura de l'<i>Anuari</i>	20

INDICADORS SOBRE L'ÈXIT EDUCATIU A CATALUNYA

1. INDICADORS DE REFERÈNCIA SOBRE L'ÈXIT EDUCATIU.

<i>Bernat Albaigés i Gerard Ferrer-Esteban</i>	37
--	----

2. ELS CONDICIONANTS D'ORIGEN DE L'ÈXIT EDUCATIU:

LES CONDICIONS D'EDUCABILITAT. <i>Bernat Albaigés</i> <i>i Gerard Ferrer-Esteban</i>	63
Condicionants d'origen familiar: capital social, econòmic i cultural	65
Condicions de salut i educació	95
Gènere	113

3. ELS CONDICIONANTS DE SISTEMA DE L'ÈXIT EDUCATIU:

GESTIÓ DELS SISTEMES EDUCATIUS I IGUALTAT D'OPORTUNITATS.

<i>Bernat Albaigés i Gerard Ferrer-Esteban</i>	121
La demografia educativa	123
La segregació escolar i la igualtat d'oportunitats	147
Ús de la llengua vehicular i èxit educatiu	187
L'escolarització preobligatòria	200
L'escolarització postobligatòria	218
La formació al llarg de la vida	237

La provisió de recursos al sistema educatiu	246
Entorn, oportunitats educatives i polítiques educatives locals	290

4. ELS CONDICIONANTS DE DESTÍ DE L'ÈXIT EDUCATIU:

RETURNS DE L'EDUCACIÓ. *Bernat Albaigés*

i Gerard Ferrer-Esteban 307

Educació i ocupació 309

Societat del coneixement 325

Participació cultural i política 340

EL MARC LEGISLATIU, LES POLÍTIQUES DESPLEGADES I EL JOC DELS ACTORS

5. L'IMPACTE DE LA LOMCE, L'LR SAL I LA LLEI D'ESTABILITAT PRESSUPOSTÀRIA EN EL DESENVOLUPAMENT DE POLÍTIQUES

EDUCATIVES. *Eva Izquierdo* 361

La LOMCE i el marc competencial 364

L'LR SAL i les polítiques locals en matèria d'educació 369

**La competència d'educació més enllà de l'àmbit de
l'ensenyament reglat: lleure i usos d'espais públics** 379

**I. La Llei orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'estabilitat
pressupostària i sostenibilitat financera** 384

**II. Reial decret llei 14/2012, de 20 d'abril, de mesures
urgents de racionalització de la despesa pública en
l'àmbit educatiu** 387

**Incidència de les tres normes en relació a la configuració
constitucional del dret fonamental d'educació i el
desenvolupament de les polítiques educatives** 392

Bibliografia 393

**6. PRINCIPALS MESURES DE POLÍTICA EDUCATIVA EN EL PERÍODE
2012-2015: UNA VISIÓ DESCRIPTIVA.** *Jordi Blanch*

<i>i M. Cristina Pujol</i>	395
Desplegaments normatius i conflictes amb l'Estat (LEC i LOMCE)	398
Principals polítiques escolars	407
Pla per a la reducció del fracàs escolar 2012-2018	408
Ensenyaments professionalitzadors. La formació professional	417
Flexibilització de la formació professional	424
Llei 10/2015 de formació i qualificació professionals	432
Altres ensenyaments professionalitzadors	436
Conclusions: apunts de l'agenda actual i reptes de futur	439

**7. LA DESINVERSIÓ PÚBLICA EN EDUCACIÓ EN TEMPS DE CRISI:
OPCIONS EXPLÍCITES I IMPLÍCITES DE POLÍTICA EDUCATIVA
I EFECTES SOBRE LES DESIGUALTATS (2010-2015).**

<i>Xavier Bonal</i>	445
Opcions polítiques en el procés de desinversió	450
Una aproximació als efectes de la desinversió educativa sobre les desigualtats	463
Contracció pressupostària i desigualtats educatives	465
Conclusions	470
Bibliografia	472

**8. L'AUTONOMIA DE CENTRE EN ELS HORITZONS DE MILLORA
EDUCATIVA.** *Isaac Gonzàlez*

<i>Isaac Gonzàlez</i>	477
Els horitzons de millora educativa	480
L'autonomia educativa i les pulsions	495
Conclusions. Possibles escenaris de futur	547
Bibliografia	555

PERSPECTIVES DE POLÍTICA EDUCATIVA EN EL TOMBANT DE LA CRISI

9. L'IMPACTE ECONÒMIC DE LA INVERSIÓ EN EDUCACIÓ: ELS EFECTES DE LA CRISI I ESCENARI DE FUTUR.

<i>Mariona Farré i Teresa Torres</i>	561
La importància de la inversió en educació i la seva relació amb el creixement econòmic	565
Els impactes macroeconòmics dels serveis d'educació	570
L'impacte de la inversió pública en educació en un escenari de crisi i de posterior recuperació econòmica	583
Conclusions	590
Propostes	593
Bibliografia	594
Annexos	598

10. INVERSIÓ PREDISTRIBUTIVA PER AUGMENTAR L'EQUITAT EDUCATIVA. *Xavier Martínez-Celorrio*

<i>Xavier Martínez-Celorrio</i>	601
Dimensions i enfocaments de l'equitat educativa	604
Condicionants, prioritats i dianes per a l'equitat educativa	612
Marc d'estímuls en educació en clau predistributiva	629
Canvis predistributius en els factors externs	634
Canvis potenciadors de l'equitat interna del sistema	640
Conclusions	651
Bibliografia	652

11. LA INVERSIÓ PÚBLICA EN EDUCACIÓ (2015-2035).

<i>Eugení García-Alegre</i>	661
On invertir?	663
Quant invertir i en què?	671
Millorar la gestió dels recursos	693
Una proposta d'aplicació	700
Conclusions	707
Bibliografia	708

Annex I: Aclariments generals sobre les dades i els càlculs	714
Annex II: Justificació dels instruments i metodologia de càlcul	716

12. LA PLANIFICACIÓ ESCOLAR DAVANT LA DAVALLADA DEMOGRÀFICA: GOVERNANÇA DE L'OFERTA O SEGUIMENT DE LA DEMANDA?

<i>Ricard Benito i Isaac Gonzàlez</i>	731
La demografia escolar que ve	734
El dilema polític subjacent en la planificació educativa	741
El pes del sector públic i del sector privat	746
Reivindicació principal del sector públic: cap a una reducció de ràtios generalitzada	759
Les reivindicacions del sector públic en favor del seguiment de la demanda	779
Conclusions	785
Bibliografia	787
Annex	788

13. LA CRISI, UNA OPORTUNITAT PER REPENSAR LA CAPACITACIÓ LABORAL DELS ESTUDIANTS. *Ferran Mañé*

<i>Ferran Mañé</i>	797
La demanda de competències en un món productiu canviant	801
L'impacte de la formació professional: importa la seva estructura?	809
La recerca en disseny institucional del sistema educatiu i formatiu: la rendició de comptes	815
El sistema de formació professional català: algunes reflexions organitzatives	819
Reflexions finals	830
Bibliografia	831

14. CONCLUSIONS. *Bernat Albaigés i Francesc Pedró*

<i>Bernat Albaigés i Francesc Pedró</i>	841
Canvis en el context de l'educació	844
Polítiques impulsades durant aquest període	864
El comportament del sistema durant la crisi	882
Els reptes pendents	900
Una agenda educativa per a un cicle de recuperació econòmica	911

La col·lecció «Polítiques» és la col·lecció de referència de la Fundació Jaume Bofill. S'hi publiquen les recerques i els treballs promoguts per la Fundació amb més rellevància social i política. Les opinions que s'hi expressen corresponen als autors.

© Fundació Jaume Bofill, 2017
Provença, 324
08037 Barcelona
fbofill@fbofill.cat
<http://www.fbofill.cat>

Aquesta obra està subjecta a la llicència Creative Commons de **Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (by-nc-nd)**. Es permet la reproducció, distribució i comunicació pública de l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria. No es permet l'ús comercial de l'obra ni la generació d'obres derivades.

Les publicacions de la Fundació Jaume Bofill estan disponibles per a descàrrega al web: www.fbofill.cat

Capítol de mostra.
Edició no venal

Primera edició: setembre de 2017

Autoria: Bernat Albaigés Blasi, Francesc Pedró Garcia, Ricard Benito Pérez, Jordi Blanch Huguet, Xavier Bonal i Sarró, Mariona Farré Perdiguier, Gerard Ferrer-Esteban, Eugeni Garcia-Alegre, Isaac González Balletbò, Eva Izquierdo Monzón, Ferran Mañé Vernet, Xavier Martínez-Celorrio, M. Cristina Pujol i Matas, Teresa Torres Solé

Edició: Fundació Jaume Bofill
Coordinació tècnica: Judit Vallès
Coordinació editorial: Anna Sadurní
Direcció àrea de recerca: Mònica Nadal

Disseny de la col·lecció: Martí Abril
Disseny de la coberta: Amador Garrell
Fotografia de la coberta: Lluís Salvadó

ISBN: 978-84-946591-3-3

DL: B 21723-2017

Impressió: ServicePoint FMI, SA

Després de gairebé un decenni des de l'inici de la crisi econòmica, l'*Anuari 2016* fa balanç de tot el que està relacionat amb l'impacte que ha tingut sobre l'educació i, en un moment en què sembla que la sortida es comença a percebre, planteja escenaris i propostes sobre com encarar el futur de l'educació a Catalunya.

Estructurat en tres grans blocs, en primer lloc analitza una sèrie d'indicadors que ofereixen una radiografia actualitzada i quantificada de l'estat de l'educació al nostre país. En segon lloc, fa una anàlisi de l'agenda política i el desenvolupament de polítiques educatives entre el 2012 i el 2016. El tercer bloc conté un treball monogràfic centrat en l'evolució de l'educació durant aquests darrers anys marcats per la crisi i presenta perspectives alternatives sobre quines polítiques públiques en educació, en un context de recuperació econòmica, podrien servir millor l'interès d'assolir una educació de qualitat, inclusiva i amb equitat, en línia amb l'agenda europea i també amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible en l'horitzó 2030. *L'estat de l'educació a Catalunya* és un estudi dirigit per Bernat Albaigés i Francesc Pedró i en el qual han col·laborat dotze experts més en aquest àmbit.